

J. L. CARR

MĚSÍC NA VENKOVĚ

Jednou v podvečer, kdy světlo zapadajícího slunce pronikalo kolem

balustru dovnitř kostela a krátce ozářilo zeď

s obrazem, jsem o krok ustoupil, ale stále ještě jsem se bránil

přímému pohledu. A potom jsem se podíval...

J. L. CARR
MĚSÍC NA VENKOVĚ

*Přeložili Rudolf Chalupský
a Pavlína Janáčková*

Pro Kathie a Sally... na rozloučenou

Joseph Lloyd Carr
A Month in the Country

Vydání knihy podpořilo
Ministerstvo kultury České republiky

Copyright © J. L. Carr, 1980
Translation © Rudolf Chalupský, Pavlína Janáčková, 2021

ISBN 978-80-7511-654-3
ISBN 978-80-7511-655-0 (epub)
ISBN 978-80-7511-656-7 (pdf)

Román – krátký příběh, obvykle o lásce
DR. JOHNSON, Slovník anglického jazyka

Okamžik ještě zbývá,
než budem každý zvlášť –
za ruku chyt' mě, pověz,
co ve svém srdci máš.

A. E. HOUSMAN

Nepřijde v poledne, když den je žhavý
a růže začnou plát.
Nepřijde, dokud duši neunaví
hrát si a pracovat.
Ale když padne noc a od moře zní hlasy
mocné a tajemné,
ve svitu hvězd a svící, v snovém svitu
usedá vedle mne.

HERBERT TRENCH¹

¹ Básně A. E. Housmana a H. Trenche přeložila Stanislava Menšíková.

Předmluva

Vykonává-li člověk delší dobu nějakou činnost, vytratí se mu z mysli původní záměr. Jsem si velmi jistý, že když jsem začínal psát *Měsíc na venkově*, měl jsem v úmyslu napsat jednoduchý příběh, venkovskou idylku, něco na způsob *Pod listnatým stromem* od Thomase Hardyho. Abych našel správný tón toho příběhu, potřeboval jsem, aby se vypravěč s nostalgií zadíval čtyřicet či padesát let nazpět a aby ho při vzpomínce na onen nenávratně ztracený čas zabořilo u srdce.

Chtěl jsem také, aby vyprávění vyznělo přesvědčivě. Proto jsem je zasadil na sever do North Ridingu, do širokého, otevřeného údolí Mowbray, v němž žilo mnoho generací mých předků a kde jsem vyrůstal ve stavení, které se podobalo domu rodiny Ellerbeckovy. V té době se ještě oralo s koňmi a svítilo svíčkami.

Psaní románu může být zcela racionální činnost. Autor paběrkuje ve své paměti a využije všeho, na co tam narazí a co vyhovuje jeho záměru. Moje návštěva u umírající dívky, první amatérské kázání, výlet s nedělní školou, den strávený prací při žních a ještě mnoho dalších příhod se opravdu odehrálo mezi penninskými vřesovišti a yorkshirskou pahorkatinou. Naproti tomu kostel uprostřed polí se nachází v hrabství Northampton, hřbitov je v Norfolkku, fara v Londýně. To všechno semlel mlýn mého vyprávění.

Během měsíců, kdy vzniká příběh o věcech minulých, se však vyprávění také zabarvuje tím, co autor při psaní zažívá. Nálada se nepozorovaně mění, původní záměr se vytrácí. I já jsem náhle hleděl zcela jinými očima na krajinu, jež byla temnější a v níž ani přítomnost, ani minulost již neměly svůj domov.

J. L. CARR

MĚSÍC NA VENKOVĚ

Když vlak zastavil, vyklopýtal jsem ven a postrkoval přitom před sebou velký lodní pytel. Na peronu kdosi úpěnlivě vyvolával jméno stanice: „Oxgodby... Oxgodby!“ Nikdo se nenabídl, že mi pomůže, a tak jsem se vrátil zpátky do kupé, zakopáváje přitom o nohy cestujících, abych si z přihrádky na zavazadla vzal ještě slaměnou kabelu a z pod sedadla vytáhl skládací polní lehátko. Pokud moji spolucestující představovali typické severany, pak mi bylo jasné, že jsem se octl na nepřátelském území, a proto jsem příliš nekoukal na to, po čem šlapu. Zaslechl jsem, jak jeden chlapík nabral zhluboka dech a další cosi zabručel – žádný ale neřekl nahlas ani slovo.

Průvodčí zapískal, vlak sebou několikrát trhl – a zastavil. To ponouklo jednoho staříka sedícího u okénka, aby je napůl otevřel. „Teď bude lejt jak z konve, až budete úplně durch, pane,“ pravil a prudce okno zase zavřel. Lokomotiva vychrlila nádherný oblak páry a odsupěla pryč. Z oken vagonů na mě strnule zírala řada obličejů. A pak už jsem stál na nástupišti úplně sám. Uspořádal jsem si zavazadla a naposledy se podíval na mapu. Zastrčil jsem ji do kapsy svrchníku a zase ji pracně vytáhl ven a přitom mi vypadla jízdenka přímo na boty přednosty stanice. Měl jsem si přišít ty dva utržené knoflíky, napadlo mě. Zadoufal jsem, že déšť ustane aspoň na tu chvíli, než budu mít střechu nad hlavou.

Z domu přednosty na mě upřeně zírala dívenka, obličej přitisknutý na okenní tabulku. Musel ji zaujmout můj svrchník. Byl předválečný, tak z roku 1907, řekl bych, z nádherného materiálu, opravdová kvalita, tlustý tvíd se vzorkem rybí kosti. Sahal mi až ke kotníkům, jeho původní majitel musel být velmi bohatý obr.

Uvědomil jsem si, že brzy promoknu, neboť již nyní se mi voda dostávala podrážkami do bot. Přednosta zašel do své úřadovny a cosi mi říkal, ale jeho nářečí jsem nerozuměl. Zřejmě si to uvědomil a opakoval v přijatelné angličtině: „Říkal jsem, že vám můžu půjčit deštník“.

„Nejdu moc daleko,“ odpověděl jsem. „Tedy alespoň podle mapy.“

Zdejší lidé jsou neskonale zvědaví. „Kam máte namířeno?“ otázal se.

„Do kostela,“ řekl jsem. „Tam se snad usuším.“

„Pojďte si dát napřed čaj,“ vyzval mě.

„Mám dojednanou schůzku s vikářem,“ namítl jsem.

„Jo tak,“ pravil. „Já jsem u metodistů. No ale kdybyste něco potřeboval, dejte mi vědět. Přeju vám, abyste našel, co hledáte.“

Zdálo se, že ví, proč jsem přijel.

S rozpaky jsem se vydal na cestu. Snažil jsem se co nejlépe chránit si náhradní šaty, které jsem měl ve slaměné kabele pod kabátem. Ulička vedla přesně tak, jak ukazovala mapa. Došel jsem k osamocenému stavení, z něhož se vyklubal zchátralý statek, jehož předzahrádka se mračila na svět zpoza narezlého litinového plotu. Z boudy vykoukl teriér přivázaný na řetězu, nejistě zavyl a opět se zalezl schovat. V zanedbaném sadu stálo v kopřivách několik kurníků, všechny byly na spadnutí. Děšť si našel cestičku z mého klobouku a voda mi tekla za krk. Jedno držadlo kabely povolilo. Zabočil jsem za roh vysokého živého plotu a ocitl se na otevřené pastvině. A tam stál kostel.

Nebyla to nikterak honosná stavba – v těchto končinách k žádnému rozvoji vlnářství ve středověku evidentně nedošlo. Byl to chudý kraj a peníze na každíčkový kámen musely být tvrdě vymáhány. Nad nevelkým kněžištěm měla střecha nezvykle mírný sklon. Musela být přistavěna dobrých sto let po hlavní budově, která měla střechu příkrou a nad postranními loděmi zploštěnou. Věž byla nízká, podsaditá. Můj popis by ve vás ale neměl vyvolat představu něčeho ošklivého, byl to vcelku hezký, příjemně vyhlížející kostel. Při bližším pohledu jsem viděl, že zdivo bylo pečlivě začištěno – vápencové kvádry, žádné nalámané kamení. Dokonce i mezi opěrnými pilíři byly kvádry krásně osazeny, pouze s trochou malty, a tak přestože jsem byl promáčený skrz naskrz, jsem musel v duchu zatleskat středověkým kameníkům. Kámen měl trochu nažloutlý nádech způsobený obsahem hořčíku – musel být nalámán poblíž Tadcasteru a pak po řece dopraven na staveniště. Nenechte se prosím popudit

tímto podrobným popisem, v oné vzdálené době jsem se považoval za velkého znalce a milovníka kamenů.

Hřbitovní zeď byla dobře udržovaná, ovšem zástrčka úzké branky byla kupodivu rozbitá a ke svému místu byla přivázána kouskem provázku. Povšiml jsem si několika pěkných náhrobních kamenů z 18. století: sošky andělů pokryl lišejník, přesýpací hodiny a lebky se téměř ztrácely ve vysoké trávě, trsech kopřiv a kozím pysku. Zahlédl jsem i dva tři kolíky s nápisy zapíchnuté do rodinných hrobů zarostlých šípkovým houštím. Vykoukla odtud šedivá kočka, zle se na mě podívala a byla pryč. Bůhví, jací tvorové na hřbitově ještě žili – dnes by tam byla vyhlášena chráněná přírodní rezervace.

Okapy a dešťové svody – nemohl jsem si pomoci, ale musel jsem zjistit, zda z nich někde neteče. Obešel jsem kostel kolem dokola, ale odnikud nic nekapalo, ani náznak mokrých skvrn na zdech! Vlhkost je zkáza nástěnných maleb. Pokud by tam byla byť jen jediná zelená stěna, mohl jsem se rovnou otočit a nechat se deštěm spláchnout zpátky na nádraží.

Vrátil jsem k malému přístřešku nad vchodem, jehož kamenná sedátka uhladilo pět set let, po kterých na nich sedali účastníci pohřbů zemdení vůni kadidla či výčtkami svědomí.

Stiskl jsem kliku a otevřel dveře. Zaskřípalo to v nich – varování, za něž jsem měl být po několik následujících týdnů vděčen. Konečně jsem byl na místě. Vnitřek kostela vypadal zhruba tak, jak jsem očekával: podlaha z kamenných desek, tři podsadité sloupy po obou stranách chrámové lodi, dvě nízké postranní lodě a v zadu kněžiště, které (pokud jsem dobře viděl) nechal v polovině 19. století přestavět nějaký horlivý stoupenec oxfordského hnutí. Střecha byla solidně vystavěná, vypadala trochu jako dno obráceného korábu. Napadlo mě, že by se tu našly i zajímavé ozdobné svorníky. Ale samozřejmě, hlavní byla vůně toho místa, ta vždycky vytváří bezprostřední dojem – a zde jsem cítil vůni vlhkých polštářků, na které poklekají věřící při modlitbě.

Lešení, jak jsem byl informován v dopise, již bylo postavené a vyplňovalo prostor nad triumfálním obloukem oddělujícím kněžiště od chrámové lodi. Dokonce k němu byl lanem přivázan žebřík, a tak jsem ihned vyšplhal nahoru. Proti reverendu

J. G. Keachovi bylo možno říct opravdu hodně, a bohužel oprávněně. Ale až bude stát před soudnou stolicí Boží, mělo by na jeho obranu zaznít i toto: „Byl naprosto věcný a praktický, Hospodine.“ A u Angličanů jsou tyto vlastnosti vzácné. Pár zásobovacích důstojníků jeho typu by se nám bylo ve Francii moc hodilo. Napsal mi, že lešení bude připraveno, a bylo. Slíbil také, že pokud přijedu vlakem ve čtvrt na osm, přijde za mnou do kostela v sedm třicet. A přišel.

A právě tak jsem ho poprvé uviděl, vypadal jako ztělesnění všech svých exaktních, věcných dopisů. Stál pode mnou ve dveřích, podle mokrých otisků mých bot poznal, že už jsem dorazil. Jako lovecký pes vysledoval moje stopy k žebříku a po něm nahoru.

„Dobrý večer, pane Birvine,“ pravil a já jsem slezl dolů. Byl o čtyři nebo pět let starší než já, mohlo mu být tak třicet, vysoký, nikterak robustní muž, pěkně oblečený, s bledýma očima. Působil chladným, uzavřeným dojmem a ještě dlouho poté, co si již musel zvyknout na moje pošukávání v obličejí, stále mluvil k někomu, kdo stál za mým levým ramenem.

Šel přímo k věci. „Pokud jde o vaše bydlení ve zvonici, rozhodně z toho nejsem nadšený. Řeknu to přímo: ten nápad se mi vůbec nelíbí. Ve svém dopise jsem vám zcela jasně vysvětlil, že Mossop musí zvonit každou neděli před mši a že lano od zvonu prochází otvorem v podlaze zvonice. Doufal jsem, že se zařídíte jinak a třeba si zamluvíte nějaký podnájem nebo pokoj v hospodě U Dobrého pastýře.“

Zamumlal jsem něco o penězích.

„Kamna,“ řekl jsem potom. „Co ta kamna? Nevyjádřil jste se o nich tak ani tak. Můžu je používat? Třeba když prší... jako dneska...“ Moje koktání ho na chvíli vyvedlo z míry.

„Nebylo to ve smlouvě,“ vytácel se a nějak se mu povedlo nepřímou naznačit, že v ní nebylo ani moje koktání a tik v obličejí. „O kamnech původně nebyla vůbec řeč. My musíme myslet i na své výdaje, to jistě chápete. Napsal jste, že si chcete přivést vařič. Ve svém prvním dopise. V tomhle.“ Vytáhl jej z kapsy a podával mi ho. „Na druhé stránce uprostřed.“